

PRINÁŠAME INŠPIRUJÚCE PŘÍKLADY, KTORÉ PREDSTAVUJÚ UNIKÁTNE PŘÍRODNÉ, KULTÚRNE, HISTORICKÉ, RELIGIÓZNE, TECHNICKÉ, SPOLOČENSKÉ HODNOTY, INOVÁCIE A PODPORU ROZVOJA REGIÓNOV, MIEST A VIDIEKA. PŘÍKLADY SÚ V SYMBIÓZE S REGIONÁLNYM I UDRŽATEĽNÝM ROZVOJOM, CESTOVNÝM RUCHOM, SO SKVALITŇOVANÍM ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, ZACHOVÁVANÍM KULTÚRNO-HISTORICKÉHO BOHATSTVA A DEDIČSTVA, S MIESTNYMI ROZVOJOVÝMI AKTIVITAMI, KTORÉ SA PODIEĽAJÚ NA ZVYŠOVANÍ ŽIVOTNEJ ÚROVNE OBYVATEĽSTVA A NA KONKURENCIESCHOPNOSTI.

Livigno – „taliansky Tibet“

Livigno, populárne talianske alpské mestečko a lyžiarske stredisko v provincii Sondrio (Lombardia), je pre svoj výrazne vysokohorský ráz označované ako „taliansky Tibet“. Vďaka geografickej polohe, perfektne vybudovanej infraštruktúre pre miestnych obyvateľov, návštevníkov a turizmus, pre kultivovanú logistiku, istotu prírodného snehu a vysoký počet slnečných dní v zime i v lete je považované za jedno z najlepších a najmodernejších talianskych zimných stredísk v Dolomitoch (talianskych Alpách). Livigno dokáže skĺbiť autentickú atmosféru, miestny rozvoj, turizmus, šport, zdravie, relax s rešpektom ku kultúrnemu a prírodnému bohatstvu, k tradíciám, miestnej architektúre, gastronómii, modernosti a inováciám.

Nachádza sa na severe Talianska, neďaleko švajčiarskych hraníc, v nadmorskej výške 1 816 m. Počet stálych obyvateľov v tomto mestečku je okolo 6 300. Cez Livigno tečie rieka *Aqua Granda* (v nem. *Spöl*), ktorá napája umelú vodnú nádrž *Lago di Livigno*, a vody Aqua Granda nakoniec ústia do rieky Inn.

Prvé trvalé osídlenie Livigna sa datuje približne od 13. storočia, keď sa tu usadili pastieri. Tradičný život obyvateľov bol po stáročia veľmi tvrdý, skromný a založený najmä na chove dobytka a oviec, sebestačnosti a samozásobovaní, čo priamo súviselo s izoláciou Livigna v Dolomitoch.

V minulosti bola táto osada v zimných mesiacoch, keď napadlo množstvo snehu, často úplne odrezaná od sveta. Aj preto si Livigno dodnes zachovalo silnú lokálnu identitu a špecifickú architektúru. Tradičné domy majú kamenný základ a hrubé kamenné múry na prízemí a na hornom poschodí sú použité hrubé drevené trámy (hrady). Hrubé múry, drevené trámy, malé okná, šikmé strechy a použitie miestnych materiálov (kameň, drevo) sú výsledkom praktických potrieb, t. j. ochrany proti chladu, snehu a vetru. Tieto stavebné riešenia predstavujú tradičné znalosti miestnych obyvateľov, ktoré sú prenášané z generácie na generáciu. Pôvodná architektúra (zachovaná dodnes) prispieva k autentickej atmosfére Livigna.

A práve autenticnosť je významným faktorom, ktorý pozitívne podporuje miestny rozvoj, celoročný (no hlavne zimný a letný turizmus), kultúrny a udržateľný cestovný

ruh. Návštevníci často vyhľadávajú práve miesta, kde je zachovaný tradičný obraz miestnej krajiny a zástavby, čo Livigno spĺňa. Rešpektovanie originálnej architektúry pri rekonštrukciách a novej výstavbe penziónov, reštaurácií, obchodov, autobusových zastávok a rodinných domov pomáha chrániť kultúrne bohatstvo a zabráňuje strate autentického a jedinečného charakteru Livigna.

Na stenách domov sú pozoruhodné **unikátne maľby** (Obr. 1), ktoré majú dôležitý kultúrny, historický, umelecký význam a sú dôležitou súčasťou miestnej identity. Mnohé nástenné maľby zobrazujú náboženské motívy (svätcov, ochranné symboly, kríže). Slúžili ako prosba o ochranu domu a rodiny, najmä v drsných horských podmienkach, kde bol život neistý. Iné zachytávajú výjavy z každodenného života, napr. prácu na vysokohorských lúkach (zvážanie sena), chov dobytka, horskú prírodu i významné udalosti. Maľby sú akousi „vizuálnou kronikou“ Livigna a pomáhajú uchovávať kolektívnu pamäť.

Obr. 1 Nástenné maľby sú originálnym morfológickým znakom domov v Livigne.

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Maľby mali v minulosti aj oboznamovaciu funkciu, t. j. nimi sa takto označovali domy, ich majitelia, remeslo či aktivita, ktorej sa rodina venovala. A keďže v minulosti veľa ľudí nevedelo čítať, a súpisné čísla v tom čase neexistovali, tak namaľované motívy mali aj orientačnú funkciu. Maľby oživujú priestor, architektúru, pôsobia esteticky a sú jedinečným morfológickým znakom. Farby a motívy sú často zladené s prírodou, tradíciami a horskou okolitou krajinou, čím posilňujú harmonický vzhľad. Zvyšujú kultúrnu hodnotu a podporujú záujem o jej históriu. Pre návštevníkov predstavujú maľby jedinečný prvok, ktorý odlišuje Livigno od iných alpských mestečiek.

V minulosti dedina nebola sústredená len do jedného centra, ale sa skladala z roztrúsených osád, tzv. *tee*. Rodiny bývali často viacgeneračné pod jednou strechou. Osady neskôr priestorovo spojila výstavba ďalších tradičných rodinných domov a z Livigna sa stalo kompaktné sídlo s pôdorysom ulicovky s hlavnou osou, ktorú tvoria na seba nadväzujúce ulice Via Saroch, Via Rin, Via Fontana, Via Plan a Via Ostaria. Tradičné domy, malé kostoly a bočné uličky vytvárajú dodnes nezvyčajný ráz, ktorý inde len tak ľahko nenájdeme. Izolácia Livigna v minulosti vytvorila i u súčasných obyvateľov **silný pocit identity** a hrdosti na miesto pôvodu.

Základom obživy obyvateľov bol chov dobytky (kravy, ovce, kozy). V lete sa zvieratá vyhánali na vysokohorské pastviny (*alpeggi*). Pestovalo sa len to, čo zvládlo chladné podnebie: jačmeň, raž, neskôr aj zemiaky. Dôležitá bola výroba miestnych mliečnych výrobkov, napr. masla a syrov. Zimy tu boli dlhé a veľmi drsné. Obyvatelia museli mať poriadne zásoby sena, sušených potravín a dreva na kúrenie. Práca v zime sa

obmedzovala na starostlivosť o zvieratá a domácnosť. Takmer všetko si vyrábali sami vrátane oblečenia z vlny, dreveného náradia, nábytku, riadov. Muži pracovali s drevom, ženy tkali a spracúvali vlnu. Bežná bola výmena tovaru (barter). Mnohí muži chodili sezónne pracovať do Švajčiarska či iných častí Talianska. Pre polohu Livigna pri švajčiarskej hranici bol rozšírený aj drobný pašerácky obchod, najmä v zime. Nazývali sa *contrabandéir*, teda pašeráci, ktorí (skrytí v tme) prekračovali alpské priesmyky s cukrom, múkou, olejom, cigaretami a alkoholom na chrbte. Izolácia ich nútila porušovať zákon a čeliť tisíckam nebezpečenstiev, aby prežili dlhú livigenskú zimu.

Veľmi dôležitú úlohu zohrávalo cirkevné spoločenstvo, kostol bol centrom komunity. Sviatky, svadby a pohreby spájali celú dedinu. Silné boli rodinné a susedské väzby, vzájomná pomoc bola nutnosťou. A keďže pôvodné Livigno bolo zložené z viacerých osád, tak každá osada mala svoj vlastný kostol. Doteraz sa zachoval hlavný farský kostol v centre Livigna Kostol narodenia Panny Márie (*Chiesa Parrocchiale Santa Maria Nascente*), potom Kostol sv. Rocha (niekedy sv. Rochusa, Rocca) (*Chiesa di San Rocco*) (Obr. 2), Kostol sv. Antona Paduánskeho (*Chiesa di Sant'Antonio*), Kostol sv. Anny (*Chiesa di Sant'Anna*) a aj kaplnky.

Obr. 2 Kostol sv. Rocha a vianočná výzdoba v Kostole narodenia Panny Márie (vpravo).

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Kvôli chudobe a odľahlosti dostalo Livigno v 16. storočí zvláštne výsady – najmä oslobodenie od niektorých daní, aby sa zabránilo vysťahovaniu obyvateľov. Práve tieto výsady sú základom dnešného bezcolného statusu¹. Livigno zostávalo dlho chudobné a izolované. Zlom nastal až v roku 1952, kedy sa priesmyk *Foscagno* (*Passo di Foscagno*) z Livigna do Bormia stal priechodným aj v zime. Ďalším významným faktorom bola výstavba 3,4 km dlhého **tunela Munt La Schera**² (tiež *Livigno Tunnel*), ktorý bol otvorený v r. 1965, a ním sa zabezpečilo celoročné spojenie so švajčiarskym kantónom Graubünden a tým so západnou a strednou Európou.

Od druhej polovice 20. storočia sa Livigno rýchlo rozvíjalo ako **lyžiarske stredisko**. Kombinácia snehu, krásnej alpskej (dolomitskej) prírody, bezcolného nakupovania, jedinečnej architektúry a miestnej gastronómie prispeli k tomu, že sa z neho stala obľúbená destinácia pre lyžiarov, bežkárov, freeriderov, skialpinistov, zimných turistov a v lete pre cyklistov a turistov. Livigno má dodnes špeciálny daňový režim – neplatí sa tu daň z pridanej hodnoty (DPH), ani spotrebné dane na niektoré tovary. Napr. sadzba DPH neplatí na elektroniku, parfémy, pohonné hmoty, alkohol, tabak.

Livigno patrí medzi najspoľahlivejšie lyžiarske strediská v Európe z hľadiska istoty prírodného snehu. Vďaka svahom ležiacim vo vysokej nadmorskej výške (1 850 – 2 800 m n. m.) má dlhú lyžiarsku sezónu, často od novembra až do mája. Dve hlavné oblasti – **Carosello 3000** a **Mottolino** (Obr. 3, 4) – ponúkajú široké zjazdovky s dĺžkou tratí 115 km, rôznej náročnosti, a teda pre začiatočníkov až po skúsených lyžiarov (25 km čiernych zjazdoviek). Slnéčné počasie prispieva k nezabudnuteľnému a autentickému zážitku domácich i zahraničných návštevníkov.

Livigno je tiež známe kvalitným freestyleovým parkom a bežeckým lyžovaním (45 km bežkárskeho trasy), ako aj terénmi na spoznávanie tunajších Dolomitov na snežniciach. Desiatky kilometrov upravovaných bežkárskeho tratí v údolí robia z Livigna obľúbené tréningové miesto pre profesionálnych športovcov a aj pre rekreačných bežkárov, ktorí si takto upevňujú zdravie. Bežkárske preteky **La Sgambeda** majú už 35-ročnú tradíciu, zúčastňujú sa na nich pretekári z celého sveta a **La Sgambeda** tu otvára bežkársku pretekovú sezónu. 35. ročník sa konal 13.-15. decembra 2025 (Obr. 5).

¹ Zaujímavosťou je bezcolný štatút Livigna. Pre obyvateľov a návštevníkov to znamená priaznivejšie ceny pohonných hmôt či niektorých tovarov, no Livigno sa nesnaží byť nákupným centrom. Dôraz kladie skôr na zážitky, podujatia, zjazdové, bežecké a freeridové lyžovanie, turistiku, cyklistiku, miestnu kuchyňu a kontakt s prírodou.

² Tunel Munt La Schera je prístupovým bodom do Livigna pre návštevníkov prichádzajúcich zo Švajčiarska, Engadinu a celej západnej a strednej Európy, z Tridentsko-Hornej Adidže a Benátska. Tunel je dlhý 3,4 km, tranzit je jednosmerný a striedavý a vyžaduje sa platba mýta. Tunel je v súkromnom vlastníctve, prevádzkuje ho spoločnosť Engadiner Kraftwerke AG. Ide o súkromnú cestu.

Obr. 3 Južné svahy Carosella 3000 a pod nimi Livigno. Nadmorská výška, v ktorej sa na Caroselle lyžuje je 2 800 m.

Foto ©O. Slobodníková

Obr. 4 Lyžiarska oblasť Mottolino má štíty vo výške 2 785 m n. m.

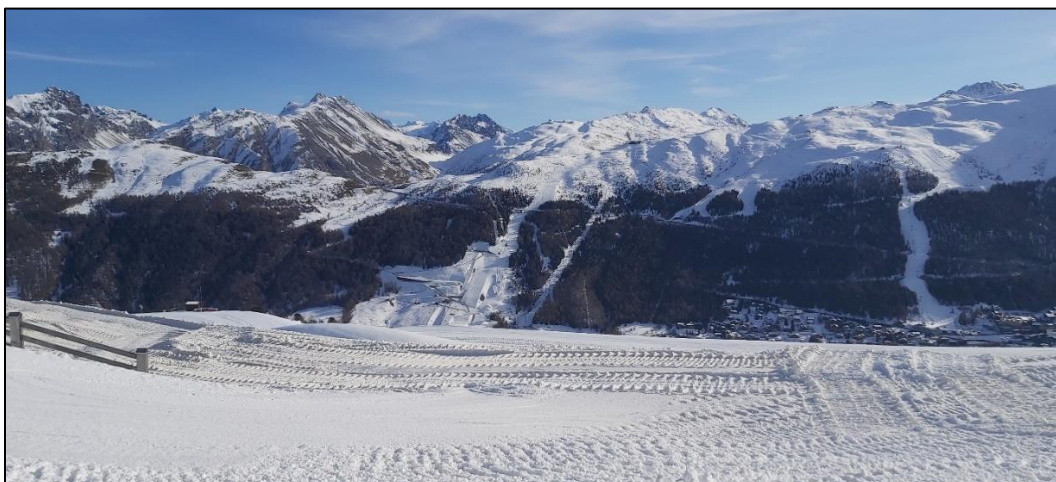

Foto ©O. Slobodníková

Obr. 5 Účastníci 35. ročníka pretekov La Sgambeda v Livigne.

Foto ©O. Slobodníková

Detský park *Lupigno* je zameraný na výučbu lyžovania, zábavu a súťaže pre deti. Na svahoch je viac ako 150 inštruktorov špecializovaných na rôzne lyžiarske disciplíny a hovoriacich viacerými svetovými jazykmi. Sú pripravení odovzdať všetku svoju vášeň pre sneh, lyžovanie, bežkovanie, snowboarding deťom i dospelým.

Livigno, ako stredisko zimných športov, sa podieľa na miestnej zamestnanosti, keďže tu prácu nachádzajú ľudia pracujúci pri obsluhu i údržbe kabínkových lanoviek, sedačkových lanoviek a lyžiarskych vlekov³, potom zamestnanci v ski servisoch a požičovniach lyžiarskej výstroje, v horskej službe, vo vysokohorských chatách, v ktorých sú reštaurácie, bufety, a viaceré sektory, napr. sektor pre teplé a studené jedlá, polievky, nápoje, miestne cukrárenské a pekárenské produkty. Priamo v Livigne sú obchody s potravinami, športovými potrebami, oblečením, obuvou. Sú tu parfumérie, obchody s miestnymi gastroproduktami, suvenírmi, tabakom, čerpace stanice pohonných hmôt, pivovar⁴, ubytovacie a reštauračné zariadenia, športový areál (vrátane klziska a lezeckej steny). Tiež sa tu nachádza materská a základná škola, funguje tu miestna autobusová doprava, zdravotné stredisko a traumatologická klinika, odvoz odpadu a ďalšie služby a zariadenia pre obyvateľov a návštevníkov. Všetky vytvárajú pracovné miesta.

Tunajšia autobusová doprava má v lete dve a v zime štyri linky, ktoré sú označené farebne – červená, žltá, modrá a zelená. Bielou farbou je uvedený názov linky v taliančine na farebnom podklade príslušnej linky, napr. biele písmená VERDE (po tal. zelená) sú na zelenom podklade, takže každý vie, že ide o zelenú linku. Autobusy premávajú približne v 15 až 20 minútových intervaloch.

Trasy autobusov vedú do rôznych častí Livigna, napr. červená linka premáva v centrálnej časti, modrá, zelená a žltá smerujú do vzdialenejších častí. Mestské zastupiteľstvo v Livigne sa na svojom decembrovom zasadnutí dohodlo, spolu s ďalšími zainteresovanými stranami, že aj počas XXV. zimných olympijských hier 2026 bude miestna doprava pre návštevníkov a obyvateľov naďalej bez poplatku.

Od 6. do 22. februára 2026 budú aj v Livigne prebiehať súťaže v rámci **XXV. zimných olympijských hier 2026 Milano Cortina**⁵ v snowbordingu a v akrobatickom lyžovaní. No a s olympiádou súvisí aj vianočná výzdoba Livigna v jeho uliciach, keď vianočné gule na stromčekoch, pouličných lampách a girlandách sú práve vo farbách troch

³ Na svahoch v oblasti Carosello 3000 a Mottolino premáva spolu 7 kabínkových lanoviek, 19 sedačkových lanoviek a 14 lyžiarskych vlekov.

⁴ Pivovar v Livigne — známy ako *Birificio 1816* (pivovar 1816 – La Birra di Livigno) — bol založený v roku 2001. Zakladateľom je Andrea Rocca, ktorý vtedy otvoril tento remeselný pivovar pod pôvodným názvom *Echo* a neskôr ho premenoval na *Birificio 1816* podľa nadmorskej výšky Livigna (1 816 m).

⁵ V Miláne sa uskutoční olympiáda prvýkrát. Zároveň to bude to 20 rokov od Zimných olympijských hier 2006 v Turíne a 70 rokov od Zimných olympijských hier 1956 v Cortine d'Ampezzo.

víťazných medailí, a teda v zlatej, striebornej a bronzovej. Vianočné stromčeky majú tiež ozdoby v duchu olympiády (Obr. 6).

Obr. 6 Vianočná výzdoba v duchu XXV. zimných olympijských hier 2026.

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Regionálne produkty (Obr. 7, 8) robia Livigno a turizmus autentickejšim, udržateľnejším a hospodársky prínosnejším. Sú mostom medzi producentmi, obyvateľmi, návštevníkmi a spotrebiteľmi, medzi lokalitou, autentickosťou, atraktivitou a zážitkom. Výrobou miestnych produktov a poskytovaním služieb sa podporuje rozvoj regiónu: pracovné miesta, konkurencia, značka, zachovávanie receptúr, posilňovanie hrdosti obyvateľov na svoju lokalitu, ako aj prirodzená propagácia miesta, produktu a miestnych obyvateľov. A tiež sa zvyšuje kvalita života obyvateľov a skvalitňuje životné prostredie.

Obr. 7 Pivovar v Livigne tiež vyrába regionálny produkt – pivo.

Foto ©O. Slobodníková

Obr. 8 Príklady livingských regionálnych produktov.

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Foto ©O. Slobodníková

Moderné lanovky (Obr. 9, 10) zlepšujú dopravnú dostupnosť návštevníkov počas celého roka. Umožňujú rozvoj lyžovania, zimnej a letnej turistiky, cykloturistiky. Takýmto aktívnym pohybom si návštevníci posilňujú zdravie, fyzickú a psychickú kondíciu, podporujú imunitu a celkovú vitalitu.

Obr. 9 Kabinková lanovka na Motoline.

Foto ©O. Slobodníková

Obr. 10 Automatizovaná sedačková lanovka.

Foto ©O. Slobodníková

Zaujímavosti z pohľadu regionálneho rozvoja, udržateľného turizmu a životného prostredia:

- ♣ Livigno láka návštevníkov svojou jedinečnou geografickou polohou a atmosférou, lyžiarov výbornými snehovými podmienkami a dlhými sezónami. Všetky zainteresované skupiny sa snažia sklbiť turizmus s rešpektom ku kultúrnemu a prírodnému bohatstvu. Livigno nie je len ďalšie horské stredisko, ale je to živý príklad toho, ako sa dajú Dolomity, ktoré sú zapísané v *Zozname svetového dedičstva UNESCO*, objavovať príjemne a zodpovedne.
- ♣ Pôvodná architektúra domov v Livigne má pre kultúrne bohatstvo zásadný význam, pretože je priamym obrazom jeho histórie, prírodných podmienok a spôsobu života miestnych obyvateľov. Architektúra je súčasťou miestnej identity a pomáha odlíšiť Livigno od iných alpských oblastí. Zachovaná architektúra a maľby na domoch vytvárajú spojenie medzi minulosťou a súčasnosťou. Umožňuje to miestnym obyvateľom aj návštevníkom pochopiť tradičný spôsob života, hospodárenia a sociálne vzťahy v horskej komunite.
- ♣ Detský zábavný park *Lupigno* je určený deťom, aby sa zoznámili s lyžovaním a zimnými športmi alebo aby mohli zažiť zábavu prostredníctvom hier na snehu. Deti sa môžu zabaviť vďaka mnohým atrakciám a práci kvalifikovaných animátorov a inštruktorov lyžovania a snowbordingu, ktorí sú vždy pripravení vytvoriť zábavné hry a aktivity. Deti v *Lupigne* nájdu viacero zábavných sektorov určených len pre ne. Čo môže byť pre deti lepšie ako zábavný park na snehu?
- ♣ Športové podujatia európskeho a svetového formátu – XXV. zimné olympijské hry 2026 – v Livigne finančne podporuje aj miestna samospráva, veľké firmy napr. AUDI, BWT (Best Water Technology), EA7, Coca Cola, médiá, športové federácie a ďalšie subjekty. Medzinárodná lyžiarska federácia FIS podporila bežecké preteky *La Sgambeda* a Svetový pohár v alpskom lyžovaní super-G mužov (27. decembra 2025). Toto medzinárodné podujatie pretekov mužov bolo pre Livigno veľkou udalosťou, keďže sa tu konalo prvýkrát.
- ♣ *Tas'T* – Livigno Native Food. Vďaka tomuto projektu ubytovacie zariadenia organizujú gastronomické kútiky, ktoré návštevníkom umožňujú ochutnať

jedlá 100 % vyrobené v Livigne, od *bresaoly*⁶ a syrov až po domáci chlieb, pečivo, mliečne výrobky, šunky, salámy, klobásy, dezerty, sušienky a nápoje (bombardino, calimero, vína), všetko s označením Tas'T.

- ♣ Všetky tunajšie gastroprodukty vyrábajú miestni výrobcovia iba z livingských a talianskych surovín vybraných tak, aby sa z nich vyrobili pravé a originálne potraviny, jedlá a nápoje prémiovej kvality. Tieto produkty ponúka aj miestna komunita počas jarmokov, podujatí a festivalov, aby predstavila chute Livigna a podporila miestnu ekonomiku, zamestnanosť a miestnych producentov.
- ♣ Vytváranie pracovných miest, zvyšovanie zamestnanosti, podpora samosprávy a zainteresovaných strán na rozvoji Livigna, výroba a predaj regionálnych produktov, logistika, manažment, marketing a značka sú kľúčové faktory, ktoré sa podieľajú na regionálnom rozvoji, zvyšovaní životnej úrovne obyvateľov a návštevníkov, na skvalitňovaní životného prostredia človeka a zodpovednom turizme.
- ♣ Miestna verejná doprava v Livigne funguje jednoducho, efektívne a prevažne bezplatne, čo výrazne uľahčuje pohyb návštevníkov aj miestnych. Autobusové linky (modrá, zelená, červená, žltá) spájajú rôzne časti Livigna vrátane centra, okrajových častí a aj staníc lanoviek. Autobusy premávajú od rána (6:00 hod.) do večera (20:30 hod.) s častejším intervalom v zime počas vrcholnej sezóny. Okrem miestnej dopravy premávajú aj medzimestské autobusové linky spájajúce Livigno s Bormiom, Zernezom či inými regiónmi (napr. autobusové spoje k vlakom vo Švajčiarsku a Taliansku).
- ♣ Moderné a automatizované lanovky majú pre návštevníka veľký význam, pretože priamo ovplyvňujú bezpečnosť, zážitok z lyžovania aj celkovú kvalitu pobytu. Rýchly a plynulý nástup vďaka automatickým turniketom, vyhrievané sedačky, ochranné bubliny proti vetru a chladu, vysoká kapacita, a tým krátke čakacie doby aj v hlavnej sezóne umožňujú návštevníkovi tráviť viac času na svahu a menej v radoch na lanovku. Lyžiarri môžu efektívne využiť celý deň a zlyžovať viac tratí.
- ♣ Vyšší pocit istoty a bezpečia na lanovkách umožňujú automatické systémy kontroly prevádzky, senzory, kamerové systémy a okamžité zastavenie pri probléme, takže lanovky sú vhodné aj pre deti, seniorov a začiatocníkov. Moderné lanovky zvyšujú imidž Livigna ako špičkového alpského strediska.

⁶ Bresaola je talianska delikatesa z na vzduchu sušeného, soleného a vyzretého hovädzieho mäsa, pochádzajúca z regiónu Valtellina v Alpách; mäso je extrémne chudé, bohaté na bielkoviny, s tmavočervenou farbou a sladkastou chuťou, ideálna na tenké plátky ako predkrm, často podávaná s rukolou, parmezánom a olivovým olejom (ako carpaccio).

Názov: Livigno – „taliansky Tibet“

Autorka: © RNDr. Mgr. Oľga Slobodníková, PhD. (SAŽP)

Vydavateľ: Slovenská agentúra životného prostredia
a Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Rok vydania: 2026